

HZ. MEVLÂNÂ'YA GÖRE, MESNEVÎ, KUR'ÂN-I KERÎM VE ÂYETLERDEN MÛLHEM BİRKAÇ MÎSÂL

Celâleddin B. ÇELEBÎ

Muhterem dinleyenlerim,

Dünya'nın neresinde olursa olsun, Hz. Mevlâna'nın anıldığı her yerde, gönülden, aşk'tan, birlikten beraberlikten bahis edilir. Kendi sözleriyle, «Dünya boşuna dursa, ben ölüp gitsem, yüzyıllar geçse, yine aşıkлар arasında benim adım anılır, benim sözüm söylenir.» Evet! Yüzyıllar geçti, dünya halâ durmada ve bizler O'nun adını anıp, sözlerini söylemeğe devâm etmekteyiz.

Bugün hayatın çeşitli gayilelerinden bir nebze kurtularak, mad-diyat'ın çorak çölleri aşp, O'nun ikramettiği İlâhi aşk şarabıyla, susuzluğumuzu giderip, bu Gönüller Vaha'sında, huzura ermeğe geldik..

Kıymetli dinleyenlerim, bildiğiniz gibi, Yüce Yaratan, insana aklı ihsan eden O'nu bütün varlıklara üstün kılmış, bütün yaratılışı O'nun emrine vermiştir. Ya da, Allah'ın halifesi olan insan, Hz. Mevlâna'ya göre, «Can, akıl ve aşk'ın meydana getirdiği bir müsellestir, bir üçgendir.» Fakat, «Akıl, aşk'a düşmek için varolmuştur. Vefâsı olmayana, aklın ne lüzümü var?» buyurur. Bu cümleyle, insan'ın ancak bu üç unsurla kaim olduğunu adeta perçinleyen Mevlânamız, bütün eserlerinde Mesnevî'de, Divân'ı Kebirde, Fihi - mâ - Fih'te, Mecalisi Seb'ada ve (Mevlâna'mızın) yaşayışından etkilenen Semâ'da da, bu temâ'yı işlemiştir. Evet, insan yaratılışında bu üç ana unsurunu, Can, Akıl ve Aşk'ı, bir potada birleşmiş, beraberce erimiş, fikir ve mânâ'da bütünleşmiş olarak, dünyada başka hiç bir ekolde bulamazsınız.

Bugünkü konuşmamız, Mevlâna'mızın eserlerinde, Kur'ân-ı Kerim'le ilgili bir araştırma olacaktı. Konunun eserlerde ki zenginliği, beni, her eseri ayrı ayrı ele almağa zorladı. Öbür eserlerini bir başka vesileye bırakarak, bugün en mühim eseri sayılan, Mesnevî'den başlayacağım.

Hız. Mevlâna, Mesnevî'yi farsça söylemekle, İnan'da, Afganistan'da, Pakistan'da ve Hindistan'da yaşayan, yüz milyonlarca insanın kullandıkları dille, İslâmiyeti anlayıp, kabullenip, başka inançlara, Zerduş dinine, Budizme kaymalarını önlemiştir. Bu dünya tarihinde eşi görülmemiş, Türk dehasının, Allah'ın emriyle gerçekleştirildiği, kansız, sessiz, sedâsız, en büyük manevi fetihtir. Anadoluyla başlayan, doğuda devam eden bu fetih, şimdide batıda gerçekleşmektedir... Doğu'nun fethiyle ilgili sözlerimi te'yiden, burada yaşayan halk, Mesnevî'yi «Kur'ânı Pehlevî», farsça Kur'ân olarak kabul edip, Hız. Mevlâna'yı ve milletimizi hayırla, sevgiyle yâd etmektedirler.

Muhterem dinleyenler, bu araştırmamız akılla, aşkla yoğrulmuş, Kur'ânı Kerim'le, hadislerle inşa edilmiş, Mevlâna'mızın eserlerindeki Ruh'a, mânâ'ya ermek gayreti olacaktır. Mesnevî'yi Şerif-ile, Kur'ânı Kerim hakkında söyledikleri ve Âyetlerden mülhem, bir kaç misalle yetineceğim. Bu araştırma ilmi bir araştırmadır, akli bir araştırmadır, rehberimiz Hız. Mevlâna'nın aşağıdaki sözleridir:

Duygularla düşünceler, duru suyun yüzünü çer-çöp gibi kaplamıştır.

Akılın eli, onları bir tarafa atar, su meydana çıkar...

Allah korkusu, çerçöpü getiren havanın ellerini bağlarsa, Hak akılın ellerini çözer.

Hizmetkârın akıl olursa, sana galib olan duygularda, mahkûmun olur. (Mesn. C 3/B 18). Evet! Hizmetkârımız akıl olsun...

Hız. Mevlânâ sözleriyle Mesnevî :

Mesn. C : 6, B 1525.

Her dükkân da ayrı bir sanât,

Her dükkân da ayrı bir kâr var. Ey oğul, Mesnevî de yokluk dükkânıdır.

Kunduracı dükkânında güzel deriler vardır; sen tahta görürsen ayakkabı kalıbıdır o.

Kumaş satanların dükkânında kumaşlar, ipekliler bulunur; demir bulursa bile arşın olarak bulunur.

Mesnevî'miz birlik dükkânıdır; birden başka her ne görürsen puttur...

Mesn. C : 4, B : 3459.

Sen sanırmısın ki, Mesnevî'yi okuyasın da, mânâsını ucuzca, bedavaca duyusun, anlıyasın?

Yahut da sanırmısın ki hikmet sözleri ve gizli sırlar, kolayca kulağına girsün, ağzına gelsün?

Duysan bile, bunlar sana masal gibi gelir... Kabuk görünür, tanelerin içlerini göremezsün.

Bir güzel, başına, yüzüne, çarşafını örtmüş, senin gözünden gizlenmiş.

İnadından, azgınlığından, Şehname yahut Kelile, sence tıpkı Kur'ân!

Yardım sürmesi, gözünü aydınlatır açarsa, gerçekte geçici şeyi, o vakit ayırd edebilirsin!...

Hz. Mevlânâ sözleriyle Kur'ânı Kerim :

Mesn. C : 3, B : 4283.

A havlayan köpek, sen Kur'ânı kınamakla onun hükmünden kendimi kurtarıyorum mu sanıyorsun?

Bu, o arslan değildir ki ondan canını, yahut da, kahır pençesinden imânını kurtarasın!

Kur'ân kıyamete kadar, ey kendilerini bilgisizliğe fedâ edenler, diye seslenir. Beni masal sandınız, kınayış tohumunu, kâfirlik tohumunu ektiniz durdunuz.

Ama gördünüz ya, masal dediğiniz, kınadığınız durup durmada; siz yok oldunuz, masala döndünüz.

Ben Allah Kelâmıyım, Allah'ın Zâtiyle durmadayım; canın canına gıdâyım, tertemiz, apaydın bir yakütüm ben.

Size vurmuş güneş ışığıyım, fakat güneşten de ayrılmış değilim.

Ben burada aşıkları kurtarmak için, coşup - kaynayan Âbı hayatın kaynağıyım.

Hırsınız, tamahınız, bu kötü kokuyu salmasaydı, Allah sizin mezarlarınıza da, bir katrecik benden saçardı..

Mesn. C : 3, B : 4209.

Allah'tan inayet iste! Bu ince bahislerden ayağın sürçmesin, mânâ'nın kühüne işin tâ sonuna eriş!

Çünkü çok kişiler Kur'ânı anlıyamadılar da, yol azıttılar.. bazı kişilerse o ipe sarıldılar ama kuyunun dibine gittiler.

A inatçı, yücelere çıkmak sevdasında değilsen ipin ne suçu var?

Mesn. C : 3, B : 4244.

Selâm ona, Mustafâ, «Kur'ânın dış yüzü var, iç yüzü var, iç yüzünün de yedinci yüze kadar iç yüzü var», dedi; bu hâdis'in tefsiri.

Bil ki Kur'ânın görünen harflerinden çıkan mânâ'nın altında gizli ve güçlü de iç mânâsı var.

O'nun altında bir iç mânâ daha, ondan sonra bir üçüncü iç mânâ var ki, orada bütün akıllar yiter - gider.

Kur'ân'ın dördüncü iç mânâsını, eşi örneği olmayan, Allah'tan başka kimse görmedi bilmedi.

Ey oğul, sen Kur'ân'ın görünen, bilinen dış yüzünün ötesine bak; Şeytan da Âdemde ancak toprak gördü, hakikâtına eremedi.

Şekli, kılığı görünen, amma canı gizli olan insana benzer Kur'ân..

Mesn. C : 6, B : 2292.

Kendine gel, Allah'ın sözüyle tefsir et; saçma sapan söyleme.

Düğümü O bağladı, gene O çözer; mühreyi atan kapar.

Bu çeşit sözleri anlamak, sence kolaydır ama, «Tanrı katından» gelen anlamı gizli söyler, kolay anlaşılır mı hiç?

Mesn. C : 5, B : 3128.

Kur'ân'ın mânâsını, ancak Kur'ân'dan sor; Hevâ ve hevesine uymayı ateşe vurup yakmış, kişiden öğren.

O kişi, Kur'ân'ın karşısında kurban olmuştur, alçalmıştır; onun canı, Kur'ân'ın ta kendisi kesilmiştir.

Güle tamamiyle kendisini fedâ etmiş yağı, ister gülyacağı diye kokla, ister gül diye.

Mesn. C : 5, B : 2478.

...Ot ve arpa yiyen, kurban olur. Tanrı nuriyle gıdalanan, Kur'ân olur.

Mesn. C : 1, B : 1530.

Allah'ın kudretine hayran olup kalan; makama erişip Sultan olur.

Evet, sel denize kavuştu, deniz oldu. Tane ekinliğe vardı, ekin oldu.

Ekmek Âdem ceddimizin vücuduna karıştı, ölü iken dirildi, haberdar oldu.

Mum ve odun, ateşe can verip yanınca, nursuz vücutları nurlandı.

Sürme taşı, (dögülüp) gözlere çekilince iyi görmeğe sebep oldu, gözcü kesildi.

Ne mutlu o adama ki, kendisinden kurtulmuş, diriye ulaşmıştır.

Yazık o diriye ki ölü ile oturmuş, ölmüş, hayatını kaybetmiştir!

Allah Kur'ân'ına kaçır, sığınırsan, peygamberlerin ruhlarına karışırsın.

Kur'ân Peygamberlerin halleridir; Onlar tertemiz ululuk denizinin balıklarıdır.

Kur'ânı okur, fakat dediğini tutmazsan, farzet ki Peygamberleri, Erenleri görmüşsün ne çıkar? Hani hâdis'teki gibi: «Nice din hukuku öğrenmiş kişi vardır ki, onunla amel etmez, bilmez sayılır. Kimin bilgisi kendisine fayda vermezse, zarar verir ona bilgisizliği; Kur'ân, sana neyi yapma diyor, oku; fakat okuman o işi yapmaktan seni men'etmezse Kur'ânı okumamış sayılırsın.» (Hadis Cami', 11, s.19.).

Fakat Kur'ân'da ki yazıları okur, buyruklarını tutarsan, can kuşun kafeste daralır.

Kafeste ki kuş, zindandaki mahpusa benzer; kurtulmayı istemeyişi, bilgisizlikten.

Kafeslerinden kurtulan canlar peygamberlerdir; halka kılavuzluğa lâyiktir onlara.

Onların sesleri dışardan gelir, dinden duyulur, «sana da kurtuluş budur, bu», der. O ses...

Muhterem dinleyenlerim, Hz. Mevlânâ'nın, Mesnevi'sinde ki bu araştırmadan sonra sizlere Kur'ân-ı Kerim âyetlerinden mülhem, bir kaç misali nakletmek istiyorum. Kısa misal dedim, yoksa bütün Kur'ân-ı Kerim'i, binlerce Hadis'i Kutsi'yi, Hadis'i Şerif'i, Kelâmı Kibar'ı, Atasözünü, an'aneyi, tarihî vakaları, vs. içine alan muhteşem ve İlâhî bir eserle karşı karşıyayız...

Mesnevi'de Âyetlerden mülhem bir kaç seçme :

Mesn. C : 4, B : 2677 ...Hz. Ali ve çocuğu tehlikede olan kadın.

Murteza'nın yanına bir kadın gelip dedi ki: Çocuğum, oluğun üstüne kaydı.

Çağırısam ele geçmez. bıraksam düşüp helâk olacağından korkuyorum.

Akıllı değil ki tehlikeden kurtul, yanıma gel diyeyim de anlasın.

Elle işaret etsem anlamaz.. anlasa bile, kötülük şu ki dinlemez!

Mememi, sütümü gösterdim ama, benden yüzünü gözünü çevirip duruyor!

Allah hakkı için, siz bu âlemde de, öbür âlemde de, âcizlerin ellerinden tutan, onlara yardım edenlerdensiniz;

Benim derdime tez bir derman bul, gönlümün meyvasını kaybedeceğim diye, yüreğim titremede!

Ali (K. V.) dedi ki: Hemen dama bir çocuk çıkar.. çocuğun, kendi cinsini görünce, derhal oluktan dama gelir. Cins cinsine ebedi olarak âşıktır.

Kadın öyle yaptı, çocuğu, o çocuğu görünce ona yüz tuttu;

Oluktan dama geldi. Her cins kendi cinsinden olanı çeker, bunu böyle bil!

Çocuk sürüne sürüne, öbür çocuğun bulunduğu tarafa geldi ve aşağı düşme tehlikesinden kurtuldu.

Peygamberlerde, kulları oluktan kurtarmak için, insan olarak gönderilmişlerdir.

Peygamber, ben de sizin gibi insanım, kendi cinsinize gelin kaybolmayın,buyurdu.¹

Mesn. C : 4, B : 3677 ...Allah, akıl ve insan.

Apaçık göremediğimiz Zât, daima gizli olarak bizimledir.

Hani akıl gibi, sen onu göremezsin ama, o da seninle beraberdir.

(1) Kur'an-ı Kerim, Âli İmrân : 3/Âyet : 164.

Le kad min Allah'i alel mu'minine iz baase fihim Resulen min enfusihem... Allah, mü'minlere lufufta bulunarak, kendi aralarından bir Peygamber gönderdi.

Aynı manâda, Bakara : 2/Âyet : 151. El mu'mininun : 23/Âyet : 32. El Cuma : 62/Âyet : 2. El A'raf : 7/Âyet.

Sen onu görmezsin ama, o seni sinamadadır, duruşunu, hareketini görür durur!

Ne şaşılacak şeydir ki bu, böyleyken sen, akılı yaratanın seninle oluşunu caiz görmezsin.

İnsan, akıldan gaflet eder, kötü işlerde bulunur; sonra akılı insanı kınamaya başlar.

Sen akıldan gafilsin ama, o kınama, aklın varlığından değil midir?

Eğer aklın olmasaydı, senden gaflet etseydi, nasıl olurda seni kınar, bu kınamayla sana sille vururdu?

Fakat sen ondan gafil olmasaydın bu delikte bulunur, bu pis işlere girişir miydin.

Şu halde aklın, bir usturlaba benzer, varlık güneşinin varlığını onunla bilirsin.

Aklının sana yakınlığı keyfiyete sığmaz, ne sağdadır, ne solda; ne arttadır, ne önde.

Aklın bile sana yakınlığı, aklın bile sendeki varlığı keyfiyetsiz, anlatılmaz, bir haldeyken ve o yolda akıldan bahis bile edilemezken o Padişahın, Allah'ın sana yakınlığı, neden keyfiyetsiz olmasın?

Parmağındaki hareket, ne parmağın önündedir, ne ardında; ne sağındadır, ne solunda.

Uyku ve ölüm halinde, o hareket, parmağından gider, uyanırken gelir!

O hareket olmadıkça, parmağından bir fayda hâsıl olmaz, peki ne yolla geliyor o hareket?

Gözünün nuru, gözbebeğindeki ışık, altı cihetten de gelmiyor, fakat ne yolla geliyor?

Taraf ve cihet, halk âleminde, emir ve sıfat âlemini cihetsiz bil!

Ey oğul bil ki, emir âleminde cihet yoktur, artık emir sahibi olan Allah, elbette büsbütün cihetten münezzehtir!

Aklın bile ciheti yok, elbette beyanı iyice bilen Allah akıldan üstün akıldır, candan üstün can!

Hiçbir mahlûk yoktur ki onunla alâkası olmasın, fakat oğul bu alâka anlatılamaz, keyfiyetsizdir.

Çünkü ruhta ne ulaşma vardır, ne ayrılma, fakat zan, ayrılık ve birlikten gayri bir şey düşünemez.

Bu buluşma, birleşme ve ayrılmadan gayri bir delilin izini bul, fakat iz izleme susuzu kandırmaz ki!

Asıldan uzaksan, bir müddet iz izle dur da, erlik damarın, seni vuslâta eriştirir.

Akıl, bu alâkaya nasıl yok bulsun, bu alâkayı nasıl anlasın? Bu akıl buluşma ve ayrılık alâkalarına bağlıdır.

Mustafa (AS), bunun için «Allah'ın zâtından pek bahsetmeyin» diye vasiyette bulunur.

Zaten Allah'ın, Zâtını düşünmek, hakikatte Zâtını düşünmek değildir ki.

Çünkü düşünenin zannı ve düşüncesi, ancak yola taallûk eder; o zan ve düşünceyle Allah arasındaysa yüz binlerce perde vardır!

Herkes, bir perdeyle kapanmış, ulaştım sanmıştır ama, Allah sandığı, ancak kendi vehmidir.

İşte Peygamber, bu yüzden o vehim sahibinin, yalnızca düşüp de malihulyalara kapılmaması için vehmini gidermiştir.

Çünkü onun vehminde edebi terk ediş vardır. Edepsizi de Allah baş aşağı eder.

Baş aşağı oluş da şudur: İnsan aşağılara gider dururda kendisini üstün sanır.

Zaten sarhoşun yapacağı şey budur: o, gökü yerden fark etmez!

Allah'ın şaşılacak eserlerini düşünün, Ululuğunu, büyüklüğünü görün de, kendinizi kaybedin.

İnsan, O'nun sanatına dalar da sakalını, bıyığını kaybederse, haddini bilir, ses bile çıkarmaz!

Candan, yürekte «Ben Seni öğemem», sözünden başka, birşey söyleyemez.. çünkü o bahis, zaten sayıdan, hadden dışarıdır!²

(2) Kur. Ker., El Hadid : 57/Âyet : 4.

Ve huva ma'akum fe eyneme küntüm, vallahi bimâ ta'melûna basır..

... O, sizinledir nerde olursanız ve Allah ne yapıyorsanız görür.

Mesn. C : 3, B : 2885 ...Köpeklerin her kış mevsimi ev kurma hevesi...

Kış geldi mi köpek ezilir, büzülür. Kışın soğuşu onu perişan bir hale kor.

«Kışa dayanamıyorum. Sağ olursam, taştan bir ev kurmam lâzım.

Yaz gelince dişimle, tırnağımla çalışıp çabalayayım, kışın barınmak için bir tek ev kurayım» der.

Fakat yaz gelip de ısındı mı kellesi, kemiğinin iliğı yerine geldi mi, kemikler kızışıp derisi gerildi mi,

Kendisini koskocaman görür de «iyi ama ben hangi eve sığarım ki?» der.

İrileşir, ayağını çeker, tembel tembel, karnı tok, sırtı pek, kendisine güvenmiş halde bir gölgeye çekilir.

Gönlü, «Bir ev kur» derse de, o, «Söyle yahu, ben nasıl olurda bir eve sığarım ki?» diye cevap verir.

Sen de bir belâya, bir musibete düştün mü, büzülürsün, hırs kemiklerin bitişir; küçülür kalırsın.

«Tövbeden bir ev kurayım, kışın o evceğizde barınayım» dersin.

Fakat şükretmek, nimetten daha hoştur. Şükreden kişi, hiç şükretmeyi bırakır da nimet sevdasına düşer mi?

Şükür nimetin canıdır, nimetse deriye benzer. Çünkü seni sevgiliye kadar ulaştıran şükürdür.

Nimet insana gaflet verir, şükürse uyandırır. Padişahın şükür tuzacağıyla, nimet avlamaya gör.

Şükür nimetin gözünü doyurur, seni bey yapar. Bu suretle de yoksullara yüzlerce nimet bağışlırsın.

Tanrı yemeğinden ye, doy da senden oburluk, tamah ve şuna buna ihtiyacını arzetme illeti geçsin.³

(3) Kur. Ker., Necm : 53/Âyet : 39.

Ve enleyse lil insani illa mâ se'a

Ve gerçekten de insan, ancak çalıştığını elde eder.

Kur. Ker., İbrâhîm : 14/Âyet : 7.

.. Le in şekertüm le eziydenneküm.

.. nimetlerime şükrederseniz artırırım..

Mesn. C : 2, B : 135 ...Yılandının bir başka yılandan yılan çalması.

Bir hırsızcağız, bir yılan oynatıcının yılanını çaldı. Aptallığından onu ganimet saymaktaydı.

Yılandı yılanın zehirlemesinden kurtuldu. Yılanın da, hırsızını ağlatıp inleterek öldürdü.

Yılandı, o ölü adamı görüp tanıdı, «Onu benim yılanım öldürdü, canından etti.

Hırsız bulayım da, yılanımı ondan alayım diye dua edip dururdum, gönlüm, yılanımı bulmayı istiyordu.

Allah'a şükrolsun ki o dua kabul edilmedi. Ben, duamın kabul edilmeyişini ziyan sandım, ama bana faydaymış» dedi.

Nice dualar vardır ki, ziyanın, helâk olmanın ta kendisidir. Noksan sıfatlardan münezzeh olan Cenabı Hak, onları kereminden kabul etmez.⁴

Mesn. C : 2, B : 3788 ...Çölde ibadet eden Zâhid'le hacılar.

Çöl ortasında bir zâhit, Abbadiye kabilesine mensup olanlar gibi, ibadete dalmış kendisinden geçmişti.

Hacılar, şehirlerden oraya vardılar; gözleri o kurumuş - gitmiş zâhide düştü.

Zâhidin oturduğu yer kuruydu, fakat tabiatı yaştı, yumuşaktı... Sanki çölün sam yelleri, ilaç olmuştu ona.

Hacılar, onun yalnızlığına, o afetler içindeki selamette oluşuna şaşılar.

Kum üstünde namaza durmuştu, ama kum'da pek sıcaktı; hem de tenceredeki suyu kaynatacak kadar sıcak.

Görsen dersin ki, 'Çayırhıkta - çimenlikte, güllük - gülistanda biri... Yahut da Burak'da.

(4) Kur. Ker., Bakara : 2/Âyet : 216.

.. asâ en tühıbbu şey'en ve hüve şerrün leküm, vallahü ya'lemü ve entüm lâ ta'lemun. Bazı şeylerde vardır, hoşlanırsınız şerdir size. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

Bakara : 2/Âyet : 232.

.. vallahü ya'lemu ve entüm lâ ta'lemun.. Siz bilmezsiniz amma Allah bilir. El Haşr : 59/Âyet : 22.

.. âlimül gaybi veşşehâdeh, huvel Rahmanul Rahîm.

.. gizliyi de bilir, görünenide, O'dur Rahman ve Rahîm.

Düldüle binmiş bir atlı.

Yahut ayağı ipek halılara, yumuşak kumaşlara basmış, sam yeli ona sabah rüzgarından da hoş.

Derken o topluluk, derviş namazını bitirinceye dek beklediler.

Yoksul, kendinden geçmişti; kendine gelince, hacıların içinden gönlü aydın bir kişi,

Gördü ki, zahidin ellerinden, yüzünden sular damlamada; elbisesi ıslanmış.

«Bu suyu nerden buluyorsun», diye sordu ona. Zâhit, gökten demek ister gibi, elini göğe kaldırdı.

Adam: Kuyu yokken, «Hurma lifinden örülmüş ip» bulunmazken, istediğin zaman yağmur yağar mı? diye sordu.

A din sultanı müşkülümüzü hallet de hâline inanalım.

Sırlarından bir sır göster bize de, bellerimizdeki zünnarları koparıp atalım.

Zâhit, hacıların duâlarını kabul et, diye gözlerini gökyüzüne dikti.

Ya Rabbi, rızkımı gökten aramaya alışmışım, dedi, Sen yücelerden kapı açmışsın bana.

Ey, Lâmekân âleminden, mekân belirten; «rızkınız göktedir» sırrını açıklayan...

Bu münâcat arasında hoş bir bulut, su sömüren bir fil gibi, beliverdi hemen.

Tulumdan boşanırcasına, yağmur yağmaya, çukurları, mağaraları doldurmaya başladı.

Bulut, tulumlardan boşanırcasına gözyaşı dökmekdeydi; hacıların hepsi de tulumlarını açmışlardı. Bu şaşılacak işler yüzünden bir topluluk, bellerindeki zünnarları kesip attılar.

Bir topluluğun da, bu şaşılacak şey yüzünden inancı arttı... Allah doğru yolu daha iyi bilir.

Bir başka topluluksa, bu mucizeyi kabul etmedi, ebedî olarak, ham ve noksan olarak kaldı; söz de burada bitti.⁵

Mesn. C : 3, B : 1835 ...Kör Şeyhin, Kur'ân okurken gözlerinin görmesi.

Yoksul biri, kör bir Şeyhin evinde bir Kur'ân gördü.

Temmuz ayıydı, ona misafir olmuştu, birkaç günlüğüne bir araya gelmişlerdi.

Kendi kendisine «Burada bu Kur'ân'ın ne işi var? Bu adam kör» diye düşündü.

Bu düşünce ile huzuru kaçtı; «Burada bu körden başka kimsede yok, bu ne iş? Burada yalnız o var, bir de buraya bir Kur'ân koymuş. Ben ne bunağım, ne sersem. Hele bir şey sormayayım da, sabredeyim, belki muradıma erişirim.»

Sabretti, bir müddet gönlü sıkıldı, fakat nihayet meseleyi anladı. Çünkü sabır, genişliğin anahtarıdır...

Gece yarısı, Kur'ân sesini duyarak sıçrayıp kalktı. Şaşılacak halle şahit oldu. Kör Kur'ân'ı yanlışsız okuyordu. Sabırsızlandı bu hali sordu :

«Gözlerin görmediği halde, nasıl oluyorda okuyorsun? Nasıl oluyorda satırları görüyorsun?

Hemde eğilmişsin, okuduğun satıra bakmakta, elini okuduğun harflerin üstünde gezdirmektesin.

Parmağını satırlar üstünde gezdirişinden anlaşılıyor, mutlaka harfleri görüyorsun.

Kör şeyh, «Ey beden bilgisizliğinden kurtulan, dedi, Allah bunu yapamaz mı sanıyorsun da şaşıyorsun?

(5) Kur. Ker., El Mü'min : 40/Âyet : 60.

Ve kâle Rabbüküm üd'üniy estecibu leküm.

Ve Rabbiniz dedi ki, Beni çağırın, icabet edeyim size.

İbrâhim : 14/Âyet : 4.

.. feyudillulahu men yaşâu ve yehdiy men yeşâ'...

.. gerçekten de Allah, diediğini saptırır, dilediğini doğru yola sevkeder..

Talâk : 65/Âyet : 3.

.. Ve men yetevekkel alellahi ve huvve hasbüh..

.. ve kim Allah'a dayanırsa, o'nun işine kolaylık verir O.

Ben Allah'a, her mühtaca yardım eden Rabbim, dedim; ben Kur'ân okumaya canım kadar düşkünüm.

Hâfız da değilim, Ya Rabbi Kur'ân okuyacağım vakit, gözlerime illetsiz ışık ver. Benim gözlerimi aç da, Kur'ân'ı elime alıp okuyayım, diye dua ettim.

Cenabı Haktan, ey Kur'ân'a düşkün adam, ey her deritte bizden ümidini kesmiyen, senin bize karşı, öyle bir güvenin, öyle bir güzel zannın var ki, o ümit sana daima yüksel demekte.

Ne vakit Kur'ân'ı elime alıp okumak istersen, Ben de sana, gözlerinin nurunu o zaman bağışlıyacağım, ey yaratılışı büyük er, diye nidâ geldi.

Öyle de yaptı, Rabbim. Ben ne vakit okumak üzere, Kur'ân'ı elimo alıı, açarsam,

Her şeyi bilen, hiç bir işten gafil olmıyan o büyük Padişah,

O Bir olan Allah'ım, gece çırağı gibi gözlerimi ihsan etmede».

Allah (CC) ne alırsa, ona karşılık ihsanda bulunur. Hakikât'a ermiş kişi, bu sebebi itiraz etmez.⁶

Evet! Kıymetli dinliyenlerim, insan, huzuru kalple, tam bir teslimiyetle, Allah'tan bir talepte bulunursa, hiç şüphesiz, hayırlı isteğine nail olur. Değil gözlerinden, mahrum olanın görmesi; ölüyü dahi diriltir, herşeyi yoktan vâı eden, Yüce Rabbimiz...

Konuşmamın başında, bu araştırma ilmi ve akli olacaktır, demiştim; yukarıdaki hikâyeleri seçmemin sebebi, Cenabı Mevlâna'nın, hangi âyetlerin ilhâmiyle bunları anlattıklarını, açıkca beyan etmemiş olmasıdır. Bu durum, beni Kur'ân'ı Kerim'de, zevkli bir araştırmaya sevk etti. Şüphesiz ki, bunu konuşmamın sonuna eklediğim âyetlere başkalarında ilâve olabilir, tıpkı başka hikâyeleride ilâve edebileceğimiz gibi. Evet, Mesnevi bir bilgi, eşsiz bir ilim hazinesidir; nitekim, asırlardır, bazı el yazması Mesnevi nüshalarının sonunda yazılı ve Fatiha'dan önce Mesnevihanların ders hitamında

(6) Kur. Ker., El Mü'min : 40/Âyet : 60.

Ve kâle Rabbüküm üd'ünü estecib leküm...

Ve Rabbiniz dedi ki, Beni çağırın, icabet edeyim size.

El Talâk : 65/Âyet : 3.

..ve men yetevekkel alellahı ve huvve hasbuh..

..ve kim Allah'a dayanırsa, o'nun işine kolaylık verir.

okudukları bir beyit, yazarlarından, okuyanlarından hayranlık duygularını çok güzel ifade etmektedir.

«Ne nucmest u ne ramlest u ne havab---Vahyî Hak Vallah u a'lem bel sevâb».

«Ne yıldız bilgisidir, ne remil, ne rüya---Hak vahyidir, doğrusunu ancak Allah bilir.» (Mestn. C : 4, B : 1852). Bu beytin değerlendirmesini takdirlerinize bırakarak konuşmamı Mesnevi'den son bir seçmeyle tamamlayacağım.

Mesn. C : 3, B : 1197 ...Uyu Peygamberim uyu...

Allah'ın lutufları, Mustafa'ya vaitlerde bulundu da dedi ki: «Sen ölsen bile bu din, bu iman ölmez.

Senin kitabını, mucizeni ben yüceltirim, Kur'an'dan birşey eksiltmeye, ona birşey katmaya, yeltenen kişiye, ben mâni olurum.

Ben seni iki dünyada da korurum. Sözlerini duyup kınayanları ben bilirim, onları hor, hakir bir hale korum.

Hiç kimse Kur'an'ı değiştirmeye kudret bulamaz; ona ne birşey ilâve edebilirler, ne ondan birşey eksiltebilirler. Benden daha iyi bir koruyucu olamaz!

Senin parlaklığını gün geçtikçe artırır, adını altınlara, gümüşlere bastırırım. Senin için mimberler, mihraplar yaptırırım, sevgim yüzünden böylesine lutuflar ederim sana... senin kahrında benim demektir.

Şimdi adını korkudan gizlice anıyorlar. Namaz kılacakları zaman gizleniyorlar. Mel'un kafirlerin korkusundan, dinin mağaralarında gizli kalıyor!

Bütün dünyayı minarelerle dolduracağım, âsilerin gözlerini kör edeceğim ben. Kulların şehirler alacaklar, mevkiller bulacaklar.

Dinin balıktan aya kadar, her yanı kaplıyacak. Kıyâmete kadar, o dini sürdürecektir. Dinin dünyadan kalkacağından korkma!

A Peygamberim benim, sen büyücü değilsin, gerçeksin... Musa'yla aynı hırkayı giymişsin sen!

Kur'an'ın Musa'nın asâsına benzer, küfürleri ejderha gibi sömürüp yutar.

Sen toprak altında uyursun ama, o tertemiz söz, asâ gibi herşeye ağahtır.

Kast edenlerin elleri, o asâya ulaşamaz.

Bedenin uyur ama, nurun göklere yükselir... Uyu ey Padişah uyu, uykun mubarek olsun.⁷

Evet! kıymetli dinliyenlerim, geçen 15 asır, âyetlerden mülhem yukarıda ki sözleri doğruladı. Takdiri İlähiyle, seçilmiş olan Türk milletinin katkısıyla, kıyamete kadar sürecektir olan bu din, bu iman ölmeyip dünyayı kapladı. Kimse Kur'an'ı değiştirmedii. Peygamberimizin adı, altınlara, gümüşlere yazıldı. Bütün dünya minarelerle, sayısız mimberlerle, mihraplarla doldu. Kâfirler helâk oldu. Müslümanlar şehirler aldı, mevkiler buldu... ve sonsuza dek aynen devam edecek!

Türk Milletinin katkısıyla dedim, kıymetli dinleyenlerim, çünkü bizler, İslâmiyetin doğuşundan, hemen bir iki asır sonra, bu imanı benimsedik, bu dini kabul ettik. İslâmiyetle birleştik, bütünleştik ve Cenabı Hak'ın, yaratılışta milletimize takdir ettiği kaderi yaşadık. Seçilmiş askeri olarak, manen, fikren ve bedenen asırlarca hizmet ettik. Milletimize, sayısız zaferler, fetihler nasib oldu. Tek bir ruh, bölünmez bir bütün olarak, birlikle beraberlikle, asırlarca dünyayı titreten, imparatorluklar kurduk. İslâmın yayılmasına, korunmasına destek olduk. Hala şerefli bir Cumhuriyet olarak, karşılık beklemeksizin, İslâm âleminin öncü ve koruyucusuyuz. Bu vazifeye ebediyen gönüllü olduğumuzu ifade edercesine, Peygamberinin adını şerefli askerine vermiş olan, dünyada tek milletiz. Evet! Mehmetçik adında, bir ebediyet gizli, dünya durdukça Allah'a adanmış, O'nun himayesinde, O'nun ordusu... Dolayısıyla, bugüne kadar, her felâket sandığımız, sonunda bizler için, bir nimet olduğuna şahit oluyoruz. Bu İlähi lutuf, bir taraftan seçmiş Gazi Milletimizin hizmetleri ve dökülen şehit kanlarının karşılığı olmakla beraber, öte ta-

(7) Kur. Ker., El En'am : 6/Âyet : 34.

.. ve lâ mübeddile likelimâtillâh.. Alah'ın sözlerini tebdil edecek hiçbir fert yoktur.

.. lâ tebdile li kelimütillâh.. Allah'ın sözlerinde değişmek yoktur.

Hicir : 15/Âyet : 9.

İnnâ nahnu nezzelnel zikre ve innâ lehu le hafizun.

(Kur'an-ı) indiren biziz, biz onu herhalde koruyacağız.

Fussilat : 41/Âyet : 42.

Lâ yetihlâbâtulu min beyni yedeyhi ve lâ min halfih tenziyen min hakimen hamiyd.

Ne önceden ne de sonradan ona asla halâl (bâtıl) ârız olmaz. O, her fiilinde hakim olan, övülen mâbut tarafından indirilmiştir.

raftan devamı, gafil olmayıp, geçmişte olduğu gibi, tek bir Ruh olarak, birliğimizle beraberliğimizle mümkündür ancak... Bu anlayışa sahip olmak, bu ruhu yaşatmaksa tarihimize, atalarımıza, şehirlere, bizden sonraki nesillere borcumuzdur!

Sözlerimi, Cenabı Hâktan, bu birlik Ruhunu, sonsuzluğa dek yaşatmamıza yardımcı olmasını niyaz eder, Allah'ın inayetiyle, vatanımızı kurtaran, Mustafa Kemâl Atatürk'ün, yukarıda bahis ettiğim hakikâtlara vakıf olarak, dile getirdiğine inandığım sözleriyle, aynı inanç ve güvenle, «Türkiye Cumhuriyeti ilelebed, payidar olacaktır» diye bitirirken, «Uyu Peygamberim, uyu!» Allah'ın (CC) emrinde Türk Milleti, nöbette Türk Ordusu, Mehmetçiğin durdukça uyu, huzur içinde uyu!...